

jával folytatódott, aki a Rózsatermesztők Romániai Egyesületének tagjaként részt vett a szervezet Japánban tartott világkongresszusán. A „felkelő Nap országában”, a számunkra távoli nép kultúrájával való ismerkedést a meglepődést kiváltó alapszintű japán nyelvi tudása is segítette. El-

mondása szerint a japán nyelv tanulására a japán–magyar nép vélt vagy valós rokonsága készítette. A „rokonlátogatásra” szóló felhívás és szake kóstolgatás helyett a szervezők csak egy szerény rékási pincében kiforrt vörösbor melletti beszélgetésre hívták a résztvevőket.

Mária a gyermek Jézussal

3,63 méteres bronz szobor a budai vár Dunára néző középkori pillérére

Klukon Edit zongoraművész nő elgondolása alapján, öt év előkészítést követően érvényes építési engedélyt kapott az Immaculata Alapítvány a Köztéri Szobrok Emeléséért egy 3,63 méteres bronz szobor felállítására a budai vár Dunára néző középkori pillérére. A szobor *Mátyássy László* csodálatos műve: Mária a gyermek Jézussal. A megvalósítást segíti elsősorban az örmény származású *Dávid Katalin* művészettörténész, mariológus és *Erdélyi Zsuzsanna*, hazánk másik nagy asszonya, néprajztudós, folklorista. A megvalósítást támogatják egykori köztársasági elnökeink, a várkerület polgármestere, a vári építkezések kormánybiztosa és számos neves és névtelen adakozó, akik valamennyien úgy találták, hogy „Budapest népének, függetlenül attól, hogy ki mit vall, kiben hisz, ez a veretes Mária szobor spirituális erőt sugároz, s az oly annyira vágyott belső nyugalom ígérését hozza. Nemcsak nekünk magyaroknak, hanem mindenkinek, aki hozzánk téved és föltekint a vár fokára. Fölragyog a magasban az Anya alakja, a sajátja éppen úgy, mint az emberiiség.” (Erdélyi Zsuzsanna)

Kérünk mindenkit, *különösen magyarörmény testvéreinket* (a szerk.), támogassák e szép kezdeményezést, hogy reményeink szerint ez év őszén már valóban álljon a szobor a vár fokán: Mária a gyermek Jézussal!

Technikai adataink:

adószám: 18264753-2-43

banksz.sz: Reiffeisen Bank

12011265-00175632-00100009

e-mail: mariaszobor@gmail.com

kuratóriumi elnök: Klukon Edit

Kérjük az adományozókat, hogy címüket, adószámukat közöljék, mert az alapítvány csak így tudja kiállítani a megfelelő igazolásokat!

Immaculata Alapítvány

Gyarmati Béla

Karácsony János örmény katolikus pap és az erzsébetvárosi Lukácsok

Érdeemes néha visszalapozni a Füzetek régebbi számaiba (ami ma az internet révén igen egyszerű), mert olyan dolgokra lehetünk figyelmesek, amiket megjelenésükkor nem tudtunk kellően értékelni. Számomra meglepetést keltett, amikor a Bálint Júlia által az egykor volt örmény papokról írott nagyszerű sorozatát böngészve az erzsébetvárosi katedrális létrejöttében nagy érdemeiket szerzett Karácsony Jánosról írottakat olvastam. A közlemény megjelenése óta ugyanis kissé megismertkedtem az erzsébetvárosi Lukácsok XVIII. századi történetével, ezért úgy gondolom, pár aprósággal ma már én is hozzá járulhatok e szép emlékeztető, de kevéssé ismert származású pap történetéhez. E kiegészítéseket két okból tartom fontosnak. Egyfelől, mert e Karácsonynak semmi köze sem a szintén örmény Snorkian/Gratianus/Crăcunean/Karácsony családdhoz – akinek a leszármazottaként Erzsébetvárosban egy másik Karácsony/Karácsonyi János (1739-1769) is működött örmény katolikus papként, azonos korszakban! – sem a Zerif családból származott azon paphoz, aki a Zerif János helyett – nagypapa keresztneve alapján – szintén Karácsony Jánosnak nevezte magát (1739-1769) és szintén Erzsébetvárosban volt örmény katolikus pap, ő azonban a „miénknél” korábban! Ezek a névváltoztatások mutatják, hogy akkoriban egyáltalán nem volt ritkaság, hogy egy hívő lélek felvegye a Karácsony nevet.

Másfelől, fontosnak tartom ismertetni, hogy a mi Karácsony Jánosunk bizony a szívemnek kedves erzsébetvárosi Lukácsok közé tartozik! A rejtély magyarázata az Erdélybe betelepült örmények XVIII. századi névhasználati szokása. Ennek lényege, hogy nem ismerték a nálunk addigra természetes családnév fogalmát: a gyermekek keresztnevéhez, ha szükségét látták, atyjuk keresztnevét (vagy valami alkalmas ragadványnevet) téve biztosították az egyértelmű megkülönböztethetőséget. Az örmények elmagyarosodása során ezek az apai keresztnevek sokszor családnévvé merevedtek, azt eredményezve, hogy egy atyának különböző leszármazottai különböző (család)nevű családok őseivé váltak.

A Karácsony keresztnev mára kikopott az életből, pedig a Szilveszter ma is, nálunk is előfordul. Az erzsébetvárosi Lukácsoknak volt azonban egy 1689–1763 közt élt Lukács Karácsony nevű elődje, aki az utóbb nemességet szerzett Jakabnak (*1691) és Miklósnak (*1693) egyik idősebb bátyjaként született. (Úgy tudjuk, velük együtt egy családból nyolc fiútestvér érte meg a serdülő kort.) Erről a családtörténeti irodalomban kevéssé ismert Lukácsról (aki Lukácsfi néven is szerepel), tudjuk, hogy Ebesfalván született. Mivel Lukács Karácsony Gyergyóban lett kereskedő, ezért érthető, hogy 1719-ben oda is házasodott. Ő volt az, akinek közszereplését így örökítették meg a korabeli feljegyzések: „a gyergyószentmiklósi örmény templom építési bizottságának át-

alakulásakor Lukács Miklós másik fia, Karácson került a bizottságba”. Húsz év alatt Karácsonnak négy leány és öt fiú gyermeke született, akik közül kiemelendő lett Karácson fia János (1727–1791), mégpedig mind érdekes névhasználat, mind pedig az örménység javára végzett munkája miatt.

E Karácson fia János nagyapjának a vallásosságáról – és gazdagságáról – az egykor volt ebesfalvi Ó-templom felirata tanúskodik¹, atyja a gyergyószentmiklósi Kisboldogasszony templom építésénél működött közre (és rokonsága mindkét templom építését gazdagon támogatta), így tán nem is meglepő a fiú életpályája!

Megszületésekor még Lukács Karácson fiaként, Lukács János névvel lett keresztelve. A jó eszű fiúcskát – a vagyonos örmények esetében természetes módon – iskolába járatták, ahonnan a vallásos gyermek egyenesen került teológiai pályára. Egyházi életútját már Karácsony, illetve Karácsonyi Jánosként futotta be. Feltehető, hogy a „Karácson fia János” elnevezés adhatta a sugalmazást a név módosítására – akár félrefordításként, akár szándékos változtatásként. (Egy erősen vallásos ember számára fontos lehetett, hogy nevével az üdvösséget szerző Jézus születésének ünnepére emlékeztessen, márpedig a jellek szerint János igen erősen hívó volt.) A számunkra ma már talán furcsa névváltoz-

¹Bár a templomot 1871-ben lebontották, de a kapuzata körüli örmény feliratot Szongott Kristóf megmentette és magyar fordításával együtt közzé tette.

Az erzsébetvárosi katedrális a XIX. sz. első felében

tatásáról önmaga tanúskodik egy aláírásában: „*En, Luszigian Karácson [Lukács Karácson!] fia, János pap, Erzsébetváros espere-se...*” (Közli : Gazdovits²).

Karácsony János Rómában a Propaganda Fidei által működtetett Collegio Urbano szeminárium elvégzése után a teológia és a filozófia doktora lett („hit- és bölcsészettudor”), majd örmény szertartású római katolikus erzsébetvárosi plébánosként indulva

szépívű egyházi karriert futott be. Sikeresen közreműködött a csíkszépvízi apostoli (gregorián) örmények római katolikusává térítésében, ami Róma magas elismerését hozta a számára. Karácson (fia Lukács) János 1766-tól főesperes, majd címzetes kanonok és apostoli főjegyző lett. Az ő tevékeny támogatásával kezdődött meg 1766-ban az erzsébetvárosi székesegyház építése (felszentelés 1791. június 19.). Karácsony János 1791-ben – rossz egészségi állapota miatt már hordszékben szállítva – az új templomban mutathatta be utolsó nyilvános miséjét. Pár hónappal később, augusztus 17-én, 64 éves korában elhunyt. Az erzsébetvárosi nagytemplomban temették el.

Bár nagybátyjai közül ketten is nemesi armálist szereztek (Miklós 1760-ban, Jakab 1762-ben), de Karácson (azaz Lukács!) János nem szerzett nemességet: a papi rend tagjaként amúgy is kivételezett helyzetbe került (hiszen korának rendi társadalmában a papság kivételezett jog-

² Gazdovits Miklós : Az erdélyi örmények története (Kriterion, 2006)

állása hasonlított a nemességéhez). Karácsony János élete jól példázza az örménység törekvését: apja még „csak” gazdag örmény kereskedő, aki a vagyonát nem sajnálva a fiát iskoláztatta, hogy az az egyházi pálya révén kiemelkedhessen a köznépből, a fiú pedig előbb kép-

zett teológussá vált, majd közösségért és városáért maradandót alkotó lelkipásztor lett, aki nem armális révén, jogilag lett nemes, hanem életműve révén lelkileg, emberileg.

Tóth Eszter

Tűzzel festett képek

Lázár Imola találkozása a tűzzománccal

A zománcozás a magyar nép történelmi kincse, amire büszkeséggel kellene tekintenünk – véli Lázár Imola. A tűzzománckészítő művésszel a magyarsággal összefüggő értékrendről, a Gérard Depardieu-nek készített boros dobozról és az erdélyi mesteremberek által alkalmazott egyedi technikákról beszélgettünk.

– *Hogyan került kapcsolatba a tűzzománckészítéssel?*

– Bár a művészetekkel gyerekkorom óta kapcsolatban vagyok – volt művészember a családban – a tűzzománccal elég kanyargós úton jutottam el. Először tanítóképzőt végeztem, majd jogot hallgattam, a zománcozással csak később, egy lakberendezői iskolában ismerkedtem meg. Mivel tehetségesnek tűntem, biztattak a folytatásra, én pedig belevágtam.

– *Mik voltak az első munkái?*

– Az iskolában eleinte csak apró medálokat, kisebb ékszereket készítettünk. Az első jelentősebb munkámat még másodéves koromban készítettem: az Örmény Önkormányzattól kaptam egy felkérést, hogy készítsem el tűzzománccal az Örmény Bibliát. Mivel az ereimben örmény vér is csörgedezik, örömmel vállaltam a feladatot, így ké-

szült el az ötven képből álló sorozat. Ez az irány máig megvan a művészetemben, hiszen azóta elkészítettem a ma az Országos Széchényi Könyvtár tulajdonában lévő örmény á-bé-cét, amit az örmény királyok sorozat és az örmény városok címerei követnek.

– *Ezek szerint nem csak medálokat lehet tűzzománccal készíteni, mint ahogy azt a legtöbben gondolják. Kínál tehát változatosabb lehetőségeket is a tűzzománccal?*

– De még mennyire! A legtöbben tényleg úgy gondolják, hogy csak ékszerek, apróbb képanyagok készítésére alkalmas ez a módszer. A tűzzománccal azonban ennél jóval sokoldalúbb, ruhák és táskák dekorálására, cégtáblák készítésére, különböző tárgyak díszítésére is alkalmas. Fizikai tulajdonságai miatt szélsőséges körülmények között is ellenálló tud maradni. Kiválóan alkalmazha-